

Uvodnik

U tekstu pod naslovom „Matrice singularnosti“ i s podnaslovom „Što nakon ontologije i njezinih fundamentalnih kategorija?“ Žarko Paić dokazuje da je tehnosfera kraj metafizički shvaćene povijesti, u kojoj je jezik bio nadređen slici i broju, dakle, kraj metafizike i početak tehnouznanosti čija se bit sastoji u trijadi računanja – planiranja – konstrukcije. Prema tome, to je početak umjetne inteligencije i umjetnog života/stvarnosti, koje će proizvoditi umjetni mozak. *Homo kybernetes* izraz je nove kibernetičke antropologije, a film Stanleya Kubricka *2001: Odiseja u svemiru* paradigmatička je slika posthumanoga stanja, jer put u svemir označuje kraj ljudske ukorijenjenosti u Zemlju. Tu tehnološku singularnost Paić naziva tehnosferom. On analizira ontologiju postajanja francuskog filozofa Gillesa Deleuzea i kozmologiju američkog filozofa Alfreda Northa Whiteheada rabeći njihove ključne pojmove događaja i kozmičkih epoha. Taj novi pristup tehnološkoj singularnosti mogao bi biti, po Paiću, zadatak buduće filozofije koja će prevladati stare metafizičke pojmove. Da bi čitatelji lakše razumjeli, Paić tvrdi da je Deleuze preokrenuti Platon. Znamo da je nevidljiva stvarnost kod Platona prava stvarnost, a za Deleuzea je to vidljiva stvarnost, koja je mjerljiva i kvantitativna, kako je to ustvrdio veliki fizičar Max Planck.

U svome prikazu – a Paićev prikaz uvijek je više od prikaza – knjige kineskoga kibernetičkog filozofa Yuka Huija pod naslovom *Machine and Sovereignty: For a Planetary Thinking* [Stroj i suverenitet: za planetarno mišljenje] Paić nam pokazuje da filozof Yuk Hui govori o planetarnom mišljenju tako što polazi od suprotnosti mehanizma i organizma rabeći pojmove bioraznolikosti, noopolitike i tehnouznanosti.

Žarko Paić u tekstu „Bestemeljnost slobode i zlo kao *Unheimlichkeit*: od Schellinga i Heideggera do bezdana tehnosfere“ tvrdi da nam je Schelling u svojoj raspravi o biti čovjekove slobode jasno pokazao da su sloboda i zlo korelativne i suprotstavljene „veličine“, koje se ne mogu riješiti tako što će se reći da je sloboda svagda nešto „dobro“, a zlo svagda nešto „ne-dobro“. Naime, sloboda je uvjet mogućnosti postojanja i dobra i zla i te najčudovišnji je *Unheimlichkeit* [nelagoda, neugodnost, jeza] uopće. Stvar s *Unheimlichkeit* na granici je neiskazivosti, što dolazi do izražaja u filozofiji slobode talijanskoga filozofa Luigija Pareysona, antihegelovskoga filozofa koji povezuje Schellinga, Kierkegaarda i Jaspersa. Za Pareysona *Braća Karamazovi* su

putokaz za shvaćanje onoga bestemeljnoga, dok Martin Heidegger istražuje novi, *treći put* izvan metafizike i kibernetike.

Ovdje valja reći da je Žarko Paić inozemni član naše Akademije, pa s radošću želimo istaknuti da je dobio nagradu Hrvatske akademije znanosti i umjetnost za g. 2024. za četiri znanstvene knjige objavljene na engleskom jeziku kod uglednih inozemnih izdavača: *Aesthetics and the Iconoclasm of Contemporary Art: Pictures Without a World* (Springer, 2021); *Art and Technosphere: The Platforms of Strings* (Cambridge Scholars Publishing, 2022); *Superfluity of Human: Reflexions on the Posthuman Condition* (Schwabe Verlag, 2023). Ovo su Paićeve autorske knjige. A uz njih nalazi se i knjiga *The Technosphere as a New Aesthetic* (Cambridge Scholar Publishing, 2022), koju je urednički potpisao. Osim toga, g. 2023. dobio je nagradu „Višnja Machiedo“ za knjigu eseja *Antonin Artaud: Sunce i mahnitost*, a sljedeće godine nagradu „Zvane Črnja“ za *Knjigu lutanja*.

U radu pod naslovom „Kazneno (krivično) pravosuđe u rimskoj Republici: Od monarhije do pada Republike“ Filip Novaković precizno analizira razvoj rimskog (krivičnog) postupka od kraljevskog doba do kraja Republike. Autor ističe nerazdvojivost prava, religije i politike te prikazuje sve veću formalizaciju, specijalizaciju i politizaciju krivičnoga prava. Iako je rimsko krivično pravo bivalo često zapostavljeno u korist privatnog prava, ono je imalo značajan utjecaj na temeljne pojmove suvremenih europskih krivičnihopravnih sistema.

Nevad Kahteran u svome radu „Vjerovanje i mišljenje u eri pluralizma – u susred XXVI WCP Tokio 2028“ piše da je tema 26. svjetskoga kongresa filozofa *Filozofija kao prostor za otvoreni dijalog*. Vrlo je važno naglasiti da je pluralizam pravo stanje stvari, a ne monizam i separatizam, jer su ljudi, njihove filozofije, religije i kulture različiti i sposobni za dijalog. Svijet je policentričan, a ne monocentričan.

U prikazu pod naslovom „Nužnost globalnoga zaokreta“ Mile Babić hermeneutički izlaže knjigu hrvatskog filozofa Željka Senkovića pod naslovom *Bog u granicama uzaludnosti*, koja je napisana suvremeno i istodobno duboko misaono; odlikuje se, dakle, suvremenošću i dubokom misaonošću.

Asim Mujkić u svom prikazu pod naslovom „Natrag u sigurnost pećine“ interpretira knjigu crnogorske filozofkinje Sonje Tomović Šundić *Platonova antropološka ideja*, naglašavajući da nas autorica poziva na kritičko mišljenje o svim društvenim pojavama i na konkretan angažman u polisu.

Nevad Kahteran u prikazu „Komparativna filozofija i metodološko pristanjanje na pluralizam“ prikazuje knjigu pod naslovom *Komparativna filozofija i metoda: suvremene prakse i buduće mogućnosti*, a u prikazu pod naslovom „Tim Connollyjeva knjiga kao platforma za trening filozofa-komparativista“

izlaže knjigu *Komparativno bavljenje filozofijom: Osnove, problemi i metode međukulturalnog istraživanja*.

Hilmo Neimarlija u prikazu pod naslovom „Intelektualci uspravnog hoda“ predstavlja doktorske radove Mehmeda Begovića *O razvoju šerijatskog prava u Jugoslaviji* i Hamdije Čemerlića *Izborni sistemi u Jugoslaviji*, koji su pisani i objavljeni na francuskom jeziku tridesetih godina prošloga stoljeća. I Begović i Čemerlić bili su u svoje vrijeme istaknuti akademici. Obje disertacije objavljene su g. 2024. na bosanskom jeziku.

Nerkez Arifhodžić napisao je tekst u čast Budimira Lončara „*Hommage* počasnom akademiku Budimiru Leki Lončaru”.

Mile Babić
Asim Mujkić